OVERDENKING

Het verhaal van Johannes de Doper is niet nieuw. We lezen het ieder jaar met Advent. Ik heb eens even gekeken hoe vaak ik al gepreekt heb over Johannes de Doper, en dat is heel wat keren, en ik dacht: kan ik daar nog iets nieuws over zeggen? *Nieuw.* Terwijl ik daar over nadacht viel me ineens iets op dat me nog niet eerder zo was opgevallen. Het woord *nieuw* komt ook voor in deze evangelietekst. Tot twee keer toe spreekt Johannes over *nieuw leven*.

De eerste keer is als hij zo uitvalt naar de Farizeëen en Sadduceeën. Adderengebroed noemt hij hen, dat is niet mis. Hij zegt dat ze er maar niet op moeten vertrouwen dat het met hen wel goed zit op grond van het verleden, dat ze zich niet veilig moeten wanen omdat zij Abraham als vader hebben. Dat heeft op zichzelf niets te betekenen. Hij zegt dan tegen hen: *Breng liever vruchten voort die een nieuw leven waardig zijn.* Een nieuw leven. De tweede keer dat dit woord klinkt is als Johannes de komst van Jezus aankondigt en zegt: *Ik doop jullie met water ten teken van jullie nieuwe leven maar na mij komt iemand die meer vermag dan ik.* Jullie nieuwe leven.

Blijkbaar vindt Johannes dat nieuwe heel belangrijk. Dat klinkt ook door in zijn woorden: God kan uit deze stenen kinderen van Abraham verwekken. Er kan zo maar ineens iets nieuws ontstaan, wees daarop op gespitst.

Johannes is een wegbereider. Hij bereidt mensen voor op iets dat nieuw en ongekend is. Hij doet dat niet door erover te praten, maar door hen dat nieuwe zelf te laten ervaren, hij roept hen op om zelf als het ware opnieuw te beginnen te leven, en dingen anders te doen dan ze gewend waren. En blijkbaar is dat nieuwe leven iets waar mensen naar verlangen, want van heinde en ver komen ze op Johannes af.

Verlangt u, verlang jij naar een nieuw leven? Of denk je: lieve help. Waarom moet alles altijd nieuw en anders? Ik ben juist gehecht aan wat oud en vertrouwd is. Er verandert al zoveel in de wereld om me heen. Er is al zoveel verdwenen en er wordt zoveel kapot gemaakt van wat goed en beproefd was in blinde vernieuwingsdrang.

Waarom hechten Bijbelse profeten, - we hoorden het ook bij Jesaja- zoveel waarde aan het nieuwe, waarom is het nieuwe beter dan het oude? Waarom horen we hen steeds spreken over een nieuw verbond, een nieuwe mens, een nieuwe wereld, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde?

Allereerst: dat nieuwe kondigen ze niet aan omdat ze geloven in wat de moderne tijd kenmerkt: dat het nieuwe altijd beter is alleen maar omdat het nieuw is, dat nieuwe ontwikkelingen altijd beter zijn en dat alles wat oud is per definitie achterlijk en achterhaald is. Als Jesaja zegt dat het oude van het verleden moet rusten, moeten we eerst goed kijken wat hij bedoelt met oud. Er bestaat ook iets dat oud en nieuw tegelijk is, iets oorspronkelijks dat er altijd al was en ook nooit ophoudt, en dat duiden we ook wel aan met het woord ‘eeuwig.’ Dat heeft met God te maken. Dat is juist niet datgene waarvan Jesaja hier zegt: doe het weg, laat het achter je.

Het oude waar het hier over gaat is iets dat sterft en voorbij gaat en ook wel moet sterven en voorbij gaan, iets waar je niet eeuwig aan vast kunt klampen.
Ons hele menselijk leven is tijdelijk en gaat voorbij. Het is een proces van groeien en rijpen. Als we jong zijn ligt het leven nog open voor ons, is het vol mogelijkheden waaruit we kunnen en ook moeten kiezen. Met het ouder worden hebben we bepaalde beslissingen genomen en mogelijkheden gerealiseerd, door het werk dat we hebben gekozen, door een gezin te stichten of niet. Het kan niet anders dan dat we met de keuzes die we gemaakt hebben of hoe het leven is gelopen er ook mogelijkheden zijn afgesloten. Het leven dat zich ontwikkelt opent deuren voor ons en sluit andere toe. Als we kinderen hebben (en wat een raar woord is dat toch: hebben) zien we ze voor onze ogen veranderen. De kleuter van toen is er niet meer en heeft bijna onmerkbaar plaats gemaakt voor de tiener en zo gaat het steeds maar door. Je eigen plek in het leven verandert voortdurend. Ouder worden betekent proberen daar vrede te krijgen en dat is best een hele opgave. Maar wel een hele wezenlijke. Wie zich verzet tegen deze stroom van het leven blokkeert die.

Met het oude dat moet rusten, waar we ons niet aan vast moeten klampen, bedoelen de profeten alles wat het leven blokkeert. De dingen waarin we onze veiligheid zoeken, waar we ons aan vast klampen, die we opeisen, tot onze eigen schade. Onrecht dat is gegroeid waar we onze ogen voor sluiten omdat het ons niet direct raakt. Machtsposities die mensen niet los willen laten en die vroeg of laat tot geweld leiden, in het klein en in het groot, en het leven vernietigen. Zonde is in de Bijbel iets dat altijd hoort bij het oude, het is iets dat ons vastzet, gevangen houdt en verhardt en waarin we onszelf afsluiten voor en in het ergste geval keren tegen de ander.

Het evangelie van Jezus, waar Johannes hier de weg voor bereidt, betekent de komst van iets onweerstaanbaar nieuws, de kracht van de liefde van God die weer gaat stromen en mensen wil bezielen en veranderen. Het is het gedeelde leven dat God voor ogen staat, en waarvoor wij mensen steeds weer blokkades opwerpen. Maar waar wij mensen tegelijkertijd ten diepste ook naar verlangen, omdat alleen dat ons werkelijk kan redden en tot leven brengen.

Dat blijkt wel uit al die mensen die op Johannes afkomen en zich door hem willen laten dopen en die hem vragen: Zeg ons alsjeblieft wat wij moeten doen. Een vraag die ook wij hebben: wat moeten wij doen? Wat is er nodig om dat nieuwe, dat er tegelijk altijd al geweest is, te kunnen opnemen? Hoe vinden we toegang tot het leven in al zijn volheid? Om te beginnen door eerst gewoon maar eens even stil te staan, tot inkeer komen noemt Johannes dat hier. Even een stap achteruit doen, loskomen van alles waar we in vast zijn komen te zitten, oordelen, gewoontes, en ons er bewust van worden dat helemaal niets vanzelfsprekend is, dat besef dat we als kind hadden. Weer ontvankelijk worden en verlangend om te ontdekken en te leren. Dan kan het gebeuren dat we, al zijn we nog zo oud, het leven opnieuw beginnen en het weer gaat stromen. Gaan leven vanuit een verlangen dat jong maakt, met open handen, verlangen om te blijven groeien, door alle pijn heen, met vallen en opstaan, om wat er ook gebeurt de liefde in ons leven ruim baan te geven. Dat diepe verlangen, die openheid en die bereidheid, dat is Advent.